

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Зубая Юрія Миколайовича

Проект творчого універсалізму в діяльності педагогів-піаністів Київської консерваторії другої половини ХХ століття

Подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

034 – «Культурологія» (03 – Гуманітарні науки)»

Дисертація Юрія Зубая «Проект творчого універсалізму в діяльності педагогів-піаністів Київської консерваторії другої половини ХХ століття» має широке культурологічне обґрунтування, у дисертації:

1. Реконструйовані і суттєво оновлені відомості з творчих біографій піаністів-педагогів Київської консерваторії за багатий на події історичний період – другу половину ХХ століття.

2. Доповнені новими даними наші уявлення про універсалізм, про широту мистецької діяльності цілої когорти київських піаністів. При тому автор аргументовано репрезентує дійсно системний погляд на їх мистецьку, та взагалі – культуротворчу діяльність.

3. Дисертант вірно та коректно визначає наукові завдання дослідження, звертаючи увагу на те, що біографічні відомості про Ісаака Берковича, Миколу Сільванського, Михайла Степаненка, Віталія Сечкіна й досі «мають занадто «білих плям»» (с.3). Тому Ю. Зубай вдається до успішних розвідок у матеріалах Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України, міського архіву міста Києва, архіву НМАУ ім. П. Чайковського, окремих приватних архівів та вперше вводить в науковий обіг чимало документів з цих джерел.

4. Особливу наукову цінність має широко використаний у дисертації засіб інтерв'ювання колег, друзів, вихованців педагогів-піаністів, що дав автору змогу вперше максимально повно реконструювати творчі біографії видатних київських піаністів другої половини ХХ століття, а це, у свою чергу, дає Ю. Зубаю ще раз декларувати та аргументовано довести існування та розвиток київської фортепіанної школи на протязі масштабного відрізка часу – декількох останніх десятиліть. І таким чином успішно продовжити традицію досліджень творчих біографій культурних діячів, яка склалась на кафедрі теорії та історії культури.

Наукова новизна дисертації криється у тому, що вперше творчі біографії музикантів-педагогів розглядаються в аспекті наукового концепту «проєкту творчого універсалізму», котрий у свою чергу за думкою дисертанта: «...позначиться у виявленні шляхів реалізації багатоаспектного мистецького обдарування, як і у творчій біографії митців (викладачів-піаністів Київської консерваторії), так і представлений прикладами втілення та взаємодії у їх творчій активності» (с.21).

Також надзвичайно важливою видається думка дисертанта про те, що головною причиною своєрідної концентрації піаністів-універсалів в історії закладу (Київської консерваторії) є його надзвичайно високий фаховий рівень (с.121). Аналіз біографій педагогів-піаністів демонструє нам, що значна частина з них були запрошені викладати в Київську консерваторію вже будучи знаними піаністами-виконавцями.

Дисертація включає репрезентативний список джерел, містить цікаві та дуже змістовні додатки з ілюстраціями, що вже самі по собі мають значну наукову цінність

Дисертація Ю.Зубая є вдалою, професійною та талановитою спробою встановити нові факти та репрезентувати нову концепцію фортепіанного виконавства в Києві за багато десятиліть; його дослідження — висококваліфіковане та нове за своїм змістом.

Як і кожне глибоке, новаторське дослідження, дисертація Ю. Зубая викликає деякі запитання, які мали б уточнити напрями думки автора:

1. Дисертант на сторінці 59 погоджується з думкою музикознавці Тетяни Андрієвської, котра відносить Ісаака Берковича до так званої когорти композиторів «другого ряду». Але при цьому Т. Андрієвська (у своїй статті) не подає жодної аргументації, за якими критеріями вона віднесла І. Берковича до ешелону композиторів «другого ряду». Сам Ю. Зубай у тексті дисертації подає лише три ознаки композитора «другого ряду», посилаючись на статтю Анатолія Цукера, котра присвячена даному питанню. Можливо було б доречно і в тексті дисертації більш ґрунтовно висвітлити цю проблематику не лише на прикладі творчої діяльності І. Берковича, а також і інших українських композиторів.

2. Друга половина ХХ століття (період, котрий досліджує дисертант) – це великий культурно-історичний проміжок у розвитку Київської консерваторії, час на який припало чимало знакових подій, відбулися значні зміни у функціонуванні закладу, час, у якому залишило свій слід не одне покоління педагогів. Водночас, діяльність основних фігурантів дисертації хоча і часово припала на вищеозначений період, але по суті вони є представниками різних періодів історії української музичної культури. Зокрема, як приклад: Ісаак Беркович, котрий пішов з життя у 1972 році, і Михайло Степаненко, значний період діяльності якого припав навіть на ХХІ століття. Звідси слідує і запитання: чи суттєво відрізнялися методи біографічних досліджень при вивченні творчих біографій митців, котрі були нашими сучасниками, та постатей, життєвий шлях яких переважно припав на середину ХХ століття?

Дисертаційна робота відповідає вимогам пунктів 5–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ № 44 від 12 січня 2022 р., тож Зубай Юрій Миколайович заслуговує на

присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 —
«Культурологія» галузі знань 03 — «Гуманітарні науки».

Доктор мистецтвознавства,
професор, професор кафедри теорії
та історії культури
Національної музичної академії
ім. П.І. Чайковського, член-кореспондент
Національної академії мистецтв України
Тишко С.В.